

TANTS. Toomas Edur tõi lavale naturalistliku draamaballeti

Napsi-, «nalja»- ja naistemees

ARVUSTUS

HEILI EINASTO
tantsukriitik

«Modigliani – neetud kunstnik»

Koreograaf-lavastaja Toomas Edur. Helilooja Tauno Aints. Muusikaline juht ja dirigent Risto Joost. Kunstnik Liina Keevallik. Valguskunstnik Tiit Urvik

Nimiosas Anatoli Arhangelski
Eesti Rahvusballeti esietendus
11. mail

Üle pika aja on Estonia teatri laval algupärane pikk tantsuteos – Toomas Eduri ballett «Modigliani – neetud kunstnik» Tauno Aintsi muusikale. Ülesanne on institutsiooni väärt ja ambitsioonikas: pole just kerge tõlkida üht kunstiloomet (maalikunsti) teise kunstivaldkonda (tantsu), sest biograafia jutustamiseks on hoopis sobivamad vahendid filmil ja sõnal.

Modigliani ajastust on ilmselgelt inspireeritud Tauno Aintsi muusika, mis meenutab 19. ja 20. sajandi vahetuse suurte sümfooniade ja veristlike operite lõltsaid. 20. sajandi

Modigliani (Anatoli Arhangelski) ja Jeanne (Alena Škatula) aktsioonis.

FOTO: TOOMAS HUIK

juht ja dirigent Risto Joost. Kunstnik Liina Keevallik. Valguskunstnik Tiit Urvik

Nimiosas Anatoli Arhangeliski Eesti Rahvusballeti esietendus 11. mail

Üle pika aja on Estonia teatri laval algupärane pikk tantsuteos – Toomas Eduri ballett «Modigliani – neetud kunstnik» Tauno Aintsi muusikale. Ülesanne on institutsiooni väärt ja ambitsioonikas: pole just kerge tõlkida üht kunstiloomet (maalikunsti) teise kunstivaldkonda (tantsu), sest biograafia jutustamiseks on hoopis sobivamad vahendid filmil ja sõnal.

Modigliani ajastust on ilmselgelt inspireeritud Tauno Aintsi muusika, mis meenutas 19. ja 20. sajandi vahetuse suurte sümfooniade ja veristlike ooperite kõlasid. 20. sajandi teise kümnendi džässi- ja tangovaimustus on kajastust leidnud Eduri koreograafias I vaatuse alguse tänava- ja II vaatuse galeriistseenis, milles klassikalise balleti sõnavarasse on pikitud džässitantsu poose ja argentina tango elemente.

Karakterite asemel tüpaažid

Modigliani I vaatuse nägemuses, kus aktimaalid elustuvad, on klassikalise balleti leksikasse põimitud kontaktimprovisatsiooni võtteid, mis seovad Modigliani ajastut tänasega. Lisaks veel stiliseeritud argiikumised ja žestid, mis kokkuvõtlikult lubavad «Modigliani» nimetada 20. sajandi lõpu võtmes lahendatud naturalistlikuks draamaballetiks.

Modigliani (Anatoli Arhangeliski) ja Jeanne (Alena Škatula) aktsioonis.

FOTO: TOOMAS HUIK

Toomas Edur on kahel korral kõrvuti nimetanud (vt PM 09.05) MacMillani «Manoni» ja oma «Modiglianit»: mõlemad on «vestlevad balletid» (Eduri väljendus), mis tuginevad eluloolisele materjalile, mõlemas on suur roll olustiku kujutamisel ja seksuaalsusel, kuid «Manonis» on nii olustik kui seks vahendid tegelaste sisemaailma ja -heitluse avamisel, «Modiglianis» aga kipuvad viimaseid varjutama.

Kui «Manonis» on laval ihulised karakterid, siis «Modiglianis» on tegemist pigem papist tüpaažidega: on Amadeo Modigliani (Anatoli Arhangeliski), kes peo ja piigade «panemise» kõrval aeg-ajalt ka kunsti teeb; tema armastatu

ja abikaasa Jeanne Hebuterne (Alena Škatula), kes on ilus ja hea; kunstikaupmees Leopold Zborowski (Sergei Upkin), kes üritab kunstnikku aidata ja joonel hoida; on Modigliani kaks kunstnikust sõpra (Jevgeni Grib ja Andrus Laur), samasugused napsi- ja naistemehed kui peategelane isegi.

Kõigile tegelastele on antud nii tantsulist kui ka pantomiimset liikumismaterjali, kuid puudub nende koreograafiline iseloomustus, mis ilmselt pole tantsijaid aidanud ka täisvereliste tegelaste loomisel. Pean siinkohal eelkõige silmas Arhangelskit, kelle loodud vaimselt sadistlik vangivalvur ja rafineeritud sute-nöör Lescaut «Manonis» on

juba tõendanud, et «neetud kunstniku» kehastamiseks on temas materjali küllaga – see tuleb vaid üles leida ning kehakeelde kätkeada.

Naturalismi lainel

Liina Keevalliku kujundus koos Tiit Urviku valgusega toetavad ja rõhutavad olmelise poeetilisust, kasutatud on Modigliani maalide värvilahendusi, teemasid ja esitatud nende koopiaid, kuid on fantaasiamaailma puhul jäänud küsitavalt realistlikuks: kas aktimaalidest välja astuvate naiste alastust peab ikka kujutama nii naturalistlikult, et trikoole maalitakse tisd ja tussid?

Naturalistlikke küsitavusi oli teisigi: kas loomepiinu peab

näitama just ringiratast kõndimise ja juustekatkumisega, kas pummeldamise vahendamiseks on alati vaja pudeleid kummutada ja nurka pilduda, kas bordellistseen peab olema lahendatud «pehme pornograafia» võtmes või kunstniku trotsi demonstreerima pükse rebadele kiskudes?

Kollasele (aja)kirjandusele on kunstnikud sageli tänuväärne materjal, sest nende elud pakuvad ohtralt ainekõlmulugudele, kuid enamasti mäletatakse neid siiski nende kunsti, mitte sensatsiooni tõttu. Modigliani, kaugeltki mitte naturalistlik või üksnes akte kujutav maali- ja, vääriks tantsus ehk teistsugust mainet kui «nalja»-, napsi- ja naistemehe oma.